

KOMMENTARER

till

ANTHOLOGIA GRAECA

Sammanställda av Ulf Swedjemark

SOKRATES OCH PLATON

Bakgrundsfaktorer i punktform:

- De joniska naturfilosoferna som sökte en rationell världsförklaring på naturvetenskaplig grund
- Sofisterna
- Athens storhetstid som politisk och kulturell makt (Perikles, det deliska sjöförbundet; Fidias, Akropolis, tragöderna, Thukydides)
- Athens fall och problem förknippade med det demokratiska styrelseskicket

Sokrates' och/eller Platons inriktning:

- Etik och moral
- Definitioner
- Statslära, byggd på en idélära som förutsätter oföränderliga begrepp (det goda och det rätta m.m. är oberoende av tid och rum, i motsats till exempelvis sofisten Protagoras' uppfattning att det rör sig om relativa begrepp - "Människan är alltings mått")

Sokrates' liv och gärning

Sokrates levde hela sitt liv (469-399) i Athen utom en kort tid då han tjänstgjorde som hoplit (tungt rustad soldat). Att han i krig var just hoplit, som skulle hålla sig själv med vapenutrustning, visar att hans ekonomi inte var så dålig som han vill göra gällande i *Apologien*; hans fattigdom då var kanske tillfällig och beroende på den depression som var ett resultat av det peloponnesiska kriget.

Sokrates' far var bildhuggare, såsom även Sokrates själv en tid, mamman barnmorska, liksom även Sokrates enligt vad Platon låter honom säga: han förlöste genom sina frågor vishet hos andra utan att själv äga vishet; därför kallas den sokratiska metoden *majeutik* ('förlossningskonst').

De två huvudkällorna för vår kunskap om Sokrates är dels nästan hela Platons verk, dels några skrifter av Xenofon (*Memorabilierna*, *Apologien*). En icke helt osannolik karikatyr av Sokrates ger Aristofanes i sin komedi *Molnen* (uppförd 423).

Platon förhårligar och förandligar Sokrates, även om denne skildras med många livfulla drag (ironi, förmåga att tåla mycket alkohol m.m.). Platon framhäver Sokrates' djupa religiositet och hans allvar att söka bibringa sina medmänniskor en god moral.

Xenofon däremot skildrar Sokrates som en tämligen snusföruftig rådgivare i ofta futtiga praktiska angelägenheter.

I allmänhet förkastas Xenofons Sokrates-gestalt som osann, med tillägget att Xenofons uppfattning i stort torde motsvara den som folk i allmänhet hade om honom. Platons bild accepteras i det mesta. Hans enastående litterära, stilistiska, poetiska förmåga gör det också svårt att vederlägga honom. Därför ser även vi i vår tid Sokrates med Platons ögon; särskilt

trovärdiga anses de intryck vara som Platon förmedlar i sina tidigare skrifter, bl.a. *Apologien* och *Protagoras*.

Sokrates var troligen ej så stor antagonist till sofisterna som Platon framställer honom (jfr Aristofanes' *Molnen*). Sokrates avvek från sofisterna framför allt genom att hävda det sedliga livets värde, en moral grundad på religiositet och en optimistisk tro på människan som en i grunden god varelse. Han är uteslutande inriktad på moraliska frågor. Sofisterna däremot var inte så ensidigt engagerade i etiken utan var mer intresserade av uppfinningar och praktiskt tillämpbara råd (ofta till de makthavande). Redan på Sokrates' tid började dock andra tendenser i sofismen visa sig (vilka bidragit till den nedsättande betydelsen i ordet "s sofist"): lust att diskutera fintligt och blott för diskussionens skull, teoretiserande in absurdum.

Sokrates' inriktning på etiken har fått en enastående betydelse, särskilt eftersom han i Platon fick en ivrig åhörare-elev som följde honom häri och det med ett litterärt mästernskap och till följd av detta en så gott som allt överskuggande dominans i filosofi och vetenskap överhuvudtaget. Denna utveckling var, har det hävdats, inte alls bara av godo då den kom att också lägga en hämsko på mer praktisk och empirisk vetenskap. Ingen bestrider emellertid Sokrates' stora betydelse som moralist eller förringar hans person.

Någon systematisk morallära synes Sokrates ej ha haft. De väsentligaste elementen i hans föreställningsvärld är en innerlig religiositet parat med pietetskänsla och respekt för tradition, lagar och samhälle. Religionen innebär för honom en tro på förnuftet och gudarnas välvilja och nåd. Varje människa är i grunden god - handlar hon ont, sker det av brist på insikt; förnuftet inom henne har på något sätt undanträngts men kan lockas fram eller förlossas. Dygd är sann insikt och dygd kan läras. Den som lever i insikt, handlar gott; det goda är dygd, dygd i sin tur lycka; därför är också den lycklig som inte lönar ont med ont oavsett hur stort det onda är som han drabbas av.

- Om rättegången mot Sokrates och bakgrunden till den se närmare s. 4.

Platons liv

Athenaren Platon (427-347) var av aristokratisk börd. Tidigt var han litterärt verksam: skrev dikter innan han träffade Sokrates, men senare kom han att mycket markerat ta avstånd från all poesi. Han fick säkert en uppfostran och utbildning som vanligen gavs en yngling av förnäm härkomst; syftet därmed

var att förbereda honom för politisk verksamhet. Och av politik är Platon hela livet varmt intresserad, ja, upptänd; ytterst går hela hans författarskap ut på att söka ordna en idealisk statsförfattning. Däremot tog han ej aktivt del i Athens politik; han såg inte någon möjlighet att kunna uträtta något väsentligt där, så som förhållandena och människorna var. Hans förhoppning var att äkta filosofer skulle bli de maktbärande eller de maktbärande filosofer.

Det som kom att gestalta Platons liv var den sju-åriga bekantskapen med Sokrates. Efter dennes död var det en angelägenhet för både Platon och andra anhängare till Sokrates att fortsätta på lärarens väg och att i skrifter sprida den sanna bilden av mästaren.

Platon företog efter att ha bott en tid i Megara i Boiotien vidsträckta resor till Egypten, Syditalien och Sicilien. Mötet med den konservativa egyptiska kulturen och än mer med pythagoréerna i Syditalien kom att påverka honom. Pythagoréerna var filosofer av annat slag än de joniska naturfilosoferna; deras åskådningar präglas av en mysticism som står religionen nära. Bl.a. tog Platon starka intryck av deras odödlighetstro; någon bestämd tro på själens oförgänglighet hade han inte tidigare i t.ex. *Apologien*. Likaså tog han starka intryck av Pythagoras' fascination för tal och hans tanke att allt består av tal, d.v.s. kan beskrivas med siffror (eller geometriska figurer).

I Syrakusa år 388 lärde han känna den duglige men tyranniske enväldshärskaren Dionysios d.ä. och särskilt dennes svåger Dion. Kanske hade Platon redan nu utfunderat i varje fall stommen till sin statslära och hoppades få se den realiserad där. Den misstänksamme Dionysios lät emellertid förvisa honom.

Åter i Athen grundade Platon omkr. 387 sin skola Akademien (som bestod ända till 529 e.Kr. då kejsar Justinianus lät stänga den). I 20 år ägnade sig Platon helt åt undervisning och författande.

När Dionysios d.ä. dött 367 och efterträtt av Dionysios d.y. kallade Dion Platon till Syrakusa i hopp om att de nu skulle kunna genomföra de reformer de talat om tidigare, men Dion landsförvisas och Platon behandlas med största misstänksamhet och vänder hem.

361 var han åter i Syrakusa för att försöka få Dions landsförvisning upphävd. Detta försök hade så när kostat honom livet. (354 mördades Dion efter att förgäves ha sökt störta Dionysios d.y., och därmed försvann den person Platon hoppats på som den som skulle realisera hans politiska idéer.)

Platons skrifter

Med Platon som författarnamn finns 35 dialoger, varav ca 10 anses oäkta, samt *Apologien*, 15 brev och epigram, som alla förmodas vara oäkta utom

möjligen två brev (nr 7 och 8). Kronologien är omtvistad. Särskilt viktiga är *Protagoras* (ämne: kan dygden läras?), *Ion* (mot diktkonsten), *Gorgias* (förhållandet retorik - rättvisa), *Apologien*, *Gästbudet* (om kärleken), *Faidon* (om själens odödlighet), *Staten* (10 böcker; i början av den sjunde grottallegorien) och hans med bestämdhet sista verk *Lagarna* (12 böcker; det enda verk som Sokrates ej är med i). - Till ålderdomsverken hör *Timaios* som innehåller dels sagan om Atlantis, dels Platons uppfattning om tingens natur (de fyra elementen är uppbyggda av två olika sorters rätvinkliga trianglar).

Platons mest betydelsefulla bidrag till filosofien

- Begreppsanalysen, Sokrates' käpphäst; han ställde oklara frågor, t.ex. "Vad är rättrådighet, demokrati, talekonst?" som tarvar en ofta tämligen vidlyftig begreppsanalys. Sokrates menade att den som inte kunde lämna ett tillfredsställande svar (definition) på en sådan fråga inte heller skulle uttala sig om saken. Sokrates' och Platons försök att definiera olika begrepp når inte alltid ett otvetydigt resultat.

- Idéläran som står i intimt samband med begreppsanalysen; medan Sokrates frågade "Vad är dygd?", försköts hos Platon intresset till att fråga "Denna dygd, som definitionen gäller, vad för slags realitet är den?". Svaret är i korthet att det är en sorts evig, oföränderlig, osinnlig realitet, "idé". - Idéerna är enligt Platon något vi ser med vårt förnuft. Psykologiskt innebär detta att det vid sidan av konkreta upplevelseinnehåll, t.ex. synbilder av en människa, också finns ett abstrakt upplevelseinnehåll av människans natur, en psykologisk teori av stor betydelse ända in i vår tid. - Idéläran har även en metafysisk sida, som Wedberg, *Filosofins historia*, 1958, s. 68 f. skisserar så här: A. Idéerna är oföränderliga och eviga. B. Idéerna existerar inte i rummet. C. Idéerna är mönsterbilder av vilka de enskilda tingen är ofullkomliga avbilder. D. Idéerna är på ett eller annat sätt åtminstone bidragande orsaker till det som sker i sinnevärlden. E. Idéerna bildar en hierarkisk ordning; den högsta idéen är det godas idé, som i idévärlden spelar en roll jämförlig med solens i sinnevärlden. F. Idéerna är mer verkliga än tingen i sinnevärlden. G. Idéerna är värdefullare än tingen i sinnevärlden. H. I "detta liv" kan vi blott dunkelt fatta idéernas sanna natur. Vår kunskap om dem är en återerinring av den klara insikt, som vi en gång före födelsen hade, då vi med själens öga fick direkt "skåda" dem. - Till H ansluter sig den sokratiskt-platoniska induktiva majeutiken. (Om induktiv resp. deduktiv metod se nästa spalt!)

- Statslära. I Platons idealstat, som kan karakteriseras som en asketisk kommunistisk aristokrati, är den enskilde underordnad det allmänna; var och en skall efter sin förmåga verka för statens bästa. Sådant som

inte bidrar därtill, t.ex. lyx och underhållning, poesi och konst, förbjuds. Privat ägande får icke förekomma. Individens roll som familjemedlem är oförenlig med hans plikt mot staten, alltså tolereras ej familjeliv utom för den tredje och lägsta "kasten", som utgjordes av arbetare, hantverkare, köpmän o. likn. Den mellersta bestod av väktare (eller soldater) som skulle leva ett sorts kasernliv. Den högsta omfattade de styrande ämbetsmännen (eller filosoferna). Det var de styrandes plikt att låta dugande krafter i de lägre kasten avancera till högre. Jämställdhet skulle råda mellan könen - kvinnor skulle alltså kunna fullgöra samma uppgifter som män.

Platons vetenskapslära

Platon antog en rangordning mellan olika vetenskaper: högst vetenskapen om idéerna (dialektiken), därefter matematiken, sist naturvetenskapen. En vetenskap realiserar hans ideal endast om den uppfyller följande villkor: a) är en klass av "absoluta" sanningar, b) innehåller en tydlig utgångspunkt ur vilken alla sanningar i den kan strängt deduktivt härledas, c) handlar uteslutande om det eviga och oföränderliga. Endast dialektiken uppfyller dessa krav; inom den skiljer Platon mellan två vägar - dels den förberedande "vägen uppåt", induktion, som går från det konkreta, speciella, enkla till det allmänna, svåra, dels "vägen nedåt", deduktion, då man utgår från det generella, abstrakta (t.ex. en regel eller formel som man tillämpar på ett konkret fall).

Endast det oföränderliga och eviga är enligt Platon i full mening verkligt - endast det *är*. Genom sin föränderlighet är sinnevärlden ej fullt verklig, den liksom svävar mellan *vara* och *icke-vara*. Någon exakt kunskap om sinnevärlden är därför inte möjlig. I studiet av naturen är det alltså omöjligt att uppfylla de villkor som innefattas i vetenskapsidealet. Filosofen kan därför med Platons synsätt aldrig på fullt allvar ägna sig åt empirisk forskning.

Platon om själen

Som framskymtat tidigare, tänkte sig Platon (liksom pythagoreerna) att själen är blott tillfälligt bosatt i kroppen. Själen existerade redan innan den vid födelsen förenades med kroppen, och den överlever också kroppens död. Själen är besläktad med de eviga idéerna till vilka den dras av en översinnlig kärlek - *eros*. Kroppen och sinnena är hinder för filosofens strävan att få en klar vy över idévärlden. Därför måste han välkomna skilsmässan från kroppen genom döden.

Bertrand Russell om Platon:

*Få filosofer, om ens någon, har någonsin nått hans
räckvidd eller djup,
och ingen har överträffat honom.*
(*Västerlandets visdom*, svensk översättning 1989,
s. 79)

OM RÄTTEGÅNGEN OCH SOKRATES' FÖRSVAR

År 399 f.Kr. fick Platon, knappt 30 år gammal, uppleva att hans älskade lärare Sokrates (född 469) ställdes inför rätta, anklagad 1) för gudlöshet (eller rättare sagt för förnekande av den officiella kultens gudar) och 2) för fördärvbringande undervisning av ungdomar (idag skulle formuleringen kanske ha varit samhällsomstörtande verksamhet) och 3) för införande av nya gudomligheter.

Åklagare var tre athenare, som å egna och andras vägnar hade tagit illa vid sig av Sokrates' kritiska och avslöjande diskussioner med folk på stan: Anytos var en inflytelserik politiker och förmögen garveri-idkare, Meletos en yngre, föga framgångsrik skald, och Lykon, slutligen, var sannolikt en retor, lärare i värtalighet. I det "superdemokratiska" Athens domstol satt inte mindre än 500 domare och lyssnade först på åklagarnas bevisning, sedan på den anklagades försvar; vittnesförhör och korsförhör förekom. I det mål som Sokrates uppträdde i fanns inget straff stadgat i lagen; för den händelse han förklarades skyldig skulle därför, som nästa led i processen, både åklagarna och han själv föreslå lämpligt straff. Hela rättegången skulle klaras av på en enda dag. Varje part hade för den skull en fastställd tid för sin framställning.

Sokrates höll i själva verket tre tal inför rätta. Det första är det egentliga försvarstalet. När han med knapp majoritet (280 - 220) hade blivit förklarad skyldig yrkade han i det andra talet som "straff" halvt på skämt på att han skulle få bli gratisutspisad i Prytaneion, vilket var den främsta hedersbevisning som kunde komma en athenare till del, men mera på allvar, efter påtryckning från sina vänner, föreslog han ett blygsamt bötesbelopp. På detta sätt retade han förstås domarna så att 80 av dem som tidigare hade velat frikänna honom nu röstade för det straff som åklagarna föreslagit - döden. För övrigt kan noteras att Sokrates även på annat sätt markerat ett visst avståndstagande från domstolen: han tilltalar konsekvent ledamöterna med "mina herrar [athenare]" (ὦ ἄνδρες [Ἀθηναῖοι]) - aldrig "herrar domare" (ὦ ἄνδρες δικασταί).

Medan domstolsprotokollet skrevs, höll Sokrates ett tredje tal, ett avsked som han enligt Platon avslutade med orden: "Men nu är det redan dags att gå härifrån, jag för att dö, ni för att leva. Om ni eller jag går till det bättre, är obekant för var och en utom för guden."

Dödsstraffet kunde ej verkställas omedelbart på grund av en religiös högtidlighet: innan ett helgat athenskt fartyg kommit tillbaka från Apollon-kultens Delos, fick inga dödsstraff orna staden. Under de 30 dagar Sokrates fick vänta besöktes han i fängelset av vänner med vilka han, med orubbligt

sinneslugn, fortsatte att resonera om etiska frågor, såsom framgår av Platons dialoger *Kriton* och *Faidon*. Lika orubbligt lugn tömde han sedan, när fartyget återkommit, en bägare med dödligt gift, berett av odört.

Det Sokrates anförde inför rätta finns i två versioner, en av Platon och en av Xenofon, också lärjunge till Sokrates. Det är därför vanskligt att veta vad Sokrates i detalj och ordagrant yttrade, men i huvudsak måste uppläggningsen av försvaret vara såsom de två eleverna skrivit.

I sitt egentliga försvarstal särskiljer Sokrates två olika grupper av anklagelser, dels de åtalpunkter som nu fört honom inför domstolen, dels och framför allt en gammal förtalskampanj mot honom. Denna, menar han, är det både svårast och viktigast för honom att försvara sig mot. Sedan decennier har folk fått sig itutat att Sokrates är en farlig kuf. I talet hänvisar han bl.a. till Aristofanes' komedi *Molnen* (uppförd 423 f.Kr.) där det visas upp på scen "en Sokrates som påstår att han går uppe i luften och pratar en hel del annan smörja" (Σωκράτη τινὰ φάσκοντά τ' ἀεροβατεῖν καὶ ἄλλην πολλὴν φλυαρίαν φλυαροῦντα 19 C).

Sokrates är också medveten om att han skaffat sig många fiender på grund av orakelsvaret (τῇ μαντείᾳ i rad 15 i textutdraget) som en av hans anhängare fått: att Sokrates vore den visaste av alla. I ett försök att s.a.s. överbevisa guden om att svaret var felaktigt började han fråga ut olika medborgare och fann då att han faktiskt var visare än de genom att han visste att han ingenting visste, medan hans "intervjuoffer" (som i andras och än mer sina egna ögon tedde sig visa) bara trodde sig veta utan attegentligen veta. När Sokrates sedan sökte göra detta klart för dem, blev, föga underligt, både dessa och deras närstående och anhängare minst sagt förgäde.

I det första talet kommer det glimtvis fram att Sokrates inte tror på ett frikännande - förtalskampanjen har varat för länge. Han tillstår också i det andra talet att han är överraskad över att majoriteten för fällande dom inte var större.

I utdraget (från slutet av det första talet) berättar Sokrates om sin syn på döden och, i anslutning därtill, om det som han uppfattar som sin livsuppgift.

Kommentarer och ordlista till *Sokrates' försvarstal*

- 1 ἴσως adv. kanske ἄν + optativ i huvudsats (mycket frekvent i denna text) - potentialis - i försiktiga påståenden eller frågor, motsvarande svenskt 'skulle (kunna), torde, nog, väl' εἴτα därefter, (i fråga) då
- 2 ἐπιτήδευμα -ματος τό syssla, bestyr; τοιοῦτον ἐπιτήδευμα ἐπιτηδεύειν (figura etymologica) syssla med sådant ἐξ οὗ till följd av vilket, varigenom
νυν-ί = ett eftertryckligt νῦν (§ 53,6 s. 46)
- 3 δίκαιος a. 3. rätt, (upp)riktig ἀντ-εἶπον (aor. t. ἀντι-λέγω) säga till svar
ὅτι (eg. 'att') - översätts ej; om funktionen se § 122 sist, s. 148
- 4 infinitiven δεῖν (av δεῖ 'det är nödvändigt') styr en ack. m. inf. ἄνδρα (ὅτου ... ἐστίν) ὑπολογίζεσθαι κίνδυνος -ου ὁ risk; chans, möjlighet (τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι)
ὑπολογίζομαι (M) beräkna, spekulera över
- 5 ὅτου τι καὶ σμικρὸν ὄφελός ἐστιν 'som det är något lite bevänt med';
ὅτου - se § 54 s. 47 σμικρός = μικρός; Ὀφέλος τό (end. nom. och ack.) nytta
ἀλλ' οὐκ 'och inte i stället'
- 6 πότερον...ἢ huruvida/om ... eller
- 8 δεινός a. 3. förskräcklig, farlig ἐργάζομαι (M) utföra, handla - gram. s. 89 nederst
εἰ ... ἔμενον ... καὶ ἐκινδύνευον och λίποιμι: två kontrasterande led där motsatsen markeras med μέν (som upprepas efter τότε i rad 10) och δέ i rad 12 (som också upprepas, efter ἐνταῦθα rad 14); τότε och ἐνταῦθα sammanfattar var sitt föregående temporalt uttryck, ὅτε ... Δηλίῳ resp. τοῦ θεοῦ τάττοντος (gen. abs.) ... τοὺς ἄλλους notera modus i de olika leden: först indikativ (ἔμενον, ἐκινδύνευον) för att markera ett faktum, sedan optativ (λίποιμι) för att ange en blott tänkt möjlighet
τάττω (förekommer i denna mening i två olika betydelser och med två olika konstruktioner: ställa, placera; bestämma [m. ack. m. inf.]) översätt med 'ge ngn ett uppdrag'
- 10 Ποτειδαία, Ἀμφίπολις, Δήλιον tre platser där Sokrates deltog i strider. Vid Poteidaia (på Chalkidike) räddade Sokrates livet på Alkibiades år 432. Vid Amfipolis i Thrakien besegrades athenarna av spartanerna år 422, och vid templet Delion i Boiotien tvingades år 424 athenarna till reträtt, varunder Sokrates lär ha uppträtt mycket modigt.
οὗ här rel. adv. = lat. *ubi* (där, varest); οὗ-satsen översätts enklast efter ἔμενον
- 12 φιλοσοφέω "filosofera"
- 13 ἐξετάζω pröva
- 14 ὅστισιν, ὅτισιν vilken, vad som helst τάξις -εως ἡ uppställning, led, plats
- 15 τᾶν sammandragning (krasis) av τοὶ ἄν (om τοὶ se rad 18)
ὥς ἀληθῶς sannerligen, verkligen δικάως adv. med rätta
εἰσ-άγειν εἰς δικαστήριον föra inför rätta, anklaga
- 16 ὅτι kausalt
ἀπειθέω ej lyda (+ dat.) δεδιώς particip till δέδοικα § 85,3 s. 88
- 17 οὐκ ὧν - nekat participuttryck översätts bäst med 'utan att...'
- 18 τὸ θάνατον δεδιέναι - subst. inf.; subjekt till ἐστίν: '(det) att frukta döden'
τοί enklit. partikel, bekräftande, betonande ett ord eller uttryck, ung. motsvarande ett svenskt talspråkligt 'ska du/ni veta', 'ser du/ni'
- 20 (τὸν) θάνατον - s.k. proleps(is): när subjektet i en objektsbisats är extra viktigt och bör betonas, kan det "lyftas fram" (πρόληψις av προλαμβάνω 'ta fram') och sättas i ack. som ett slags objekt vid det styrande verbet, när detta är ett säge-, åsikts- eller fruktans verb; med objektsbisats menas en att-sats eller indirekt frågesats efter sådana verb. Proleps förekommer inte sällan även i svenskt talspråk: "Du vet Anna hur söt hon är" i stället för skriftspråkets "Du vet hur söt Anna är".

Sokrates' försvarstal

- 22 τῷ - του - utan accenter! = τινι - τινος, biformer av indefinita τις - se § 54 s. 47;
τῷ 'i något'; του (gen. comparationis) 'än någon' τούτῳ ἂν scil. εἴη 'så skulle det vara i detta'; ὅτι
'att'
- 23 οὐκ εἰδὼς ἱκανῶς περὶ τῶν ἐν ᾿Αἰδοῦ 'om jag inte vet så mycket om förhållandena i Hades' - lägg
märke till det (genom bestämda artikeln) substantiverade prepositionsuttrycket τῶν ἐν ᾿Αἰδοῦ
οὕτω 'i överensstämmelse härmed' καὶ οὐκ 'inte heller'
- 25 ὑμῶν καὶ νεωτέρους καὶ πρεσβυτέρους (både yngre och äldre av er=) er, både unga och gamla,
26 μήτε ... μήτε varken ... eller
- 27 χρήματα -άτων τά, pengar πρότερον förr, snarare, hellre
μήδ' οὕτω σφόδρα 'eller så/likavivrigt' ὥς 'som';
ὥς ἀρίστη 'så bra som möjligt' (§§ 95, 2 och 47, 5)
- 28 ὅτι - se ovan rad 3
- 29 τᾶλλα krasis av τὰ ἄλλα
- 30 καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ både privat och offentligt
βλαβερός a. 3. Skadlig, fördärlig; förfärlig (sagt med ironi)
- 32 οὐδὲν λέγει (säger han ingenting=) pratar han strunt πρὸς ταῦτα 'därför'
- 33 ὥς markerar att det följande ledet är subjektivt, blott tänkt
ἐμοῦ ποιήσοντος - en fri användning av gen. abs. i st.f. kausal ὅτι-sats; ἂν vid futurum sällsynt hos
Platons samtida
- 34 οὐδ' εἰ ' (inte) ens om' § 131, 5, a
- 35 πολλοῦ δέω ποιεῖν (jag är långt ifrån att göra=) jag gör inte alls
ἀπολογεῖσθαι (M) hålla ett försvarstal (för ngn ὑπέρ τινος)
- 36 μή för att inte
ἐξαμαρτάνω (för temat se ἀμαρτάνω i Pontén) göra ett stort fel
- 37 δόσις -εως ἢ gåva ὑμῖν - se § 101,2 (slutet) s. 120
καταψηφίζομαι (M) rösta mot, döma (skyldig) (ngn τινός)
- 38 ἀτεχνῶς adv. (eg. konstlöst) utan krusiduller, rakt på sak
εἰ καὶ γελοιότερον εἶπεν 'om det också är lite löjligt att säga'
- 39 πρόσ-κειμαι (κεῖμαι § 72, VI s. 72 ersätter perf. pass. av τίθημι; jfr rad 42 προστεθκέναι) vara
(hit)satt (i/på ngt τινί); προσκείμενον hör till ἄλλον τοιοῦτον
τῇ πόλει ... ὥσπερ ἵππῳ - staden (Athen) liknas vid en häst
- 40 μεγάλῳ och följ. bestämmingar t. ἵππῳ översätts bäst med relativsats ('som är ...')
γενναῖος a. 3. (av) ädel (härkomst/ras) μέγεθος -ους τό storlek
νωθής a. 2. slö, trög - § 95,1 s. 108
- 41 ἐγείρω väcka (tema § 89, nr 41 s. 95) μύψ -ωπος ὁ [eg. 'en som sluter/kisar med ögonen' - jfr
myopi 'närsynthet'] broms, hästfluga (även, men knappast här, 'sporre') - τινός "dämpar" bilden;
översatt med 'en sorts'
- οἶον δὴ (rel. anknytning, adverbialt) 'och just så'
- 42 τοιοῦτόν τινα, ὅς 'såsom en sådan som' - bestämmning till ἐμέ
ἐγείρων - πείθων - ὀνειδίζων till παύομαι: verb som betyder börja, fortsätta, sluta står med particip
i grekiska. Jfr nedan rad 48 καθεύδοντες διατελοῖτ' ἂν
- 43 ὀνειδίζω här: klandra
ένα ἑκαστον - tillägg till ὑμᾶς i föregående rad 'var och en av er'
οὐδέν = οὐ (liksom ibland i latin nihil = non)
- πανταχοῦ överallt, varsomhelst
- 44 προσ-καθίζω sätta sig, slå sig ner

Sokrates' försvarstal

- 45 τοιοῦτος ἄλλος 'en annan likadan'
- 46 φείδομαι spara, skona (ngn τινός) τάχα kanske, nog, väl ἄν - upprepas 3 gånger, hör till ἀποκτείναιτε (rad 48) ἄχθομαι (tema § 89, nr 20) bli irriterad, (för)arg(ad) (+ dat.)
- 47 νυστάζω slumra, vara sömnig; οἱ νυστ. ἐγείρομενοι 'de som väcks när de slumrar/väcks ur sin slummer' κρούω stöta (till), slå, smälla till
- 49 κήδομαι bry sig om (+ gen.)
- 50 ἄτοπος a. 2. konstig, underlig
- 51 συμ-βουλεύω ge råd; ταῦτα συμβουλεύω 'jag ger/kommer med dessa/sådana råd' (till ngn τινί) περί-ειμι = περιέρχομαι (§ 72, IV) gå omkring
πολυ-πραγμονεύω syssla med mycket, vara beskäftig
ἀνα-βαίνω gå upp, uppträda (εἰς inför) - ἀνα- motiveras av att folkförsamlingen brukade sammanträda uppe på en kulle, Pnyx
- 52 πλῆθος -ους τό (eg. mängd) här: folkförsamling
αἴτιον -ου τό orsak, skäl, skuld
ἀκούω + participuttryck i gen. anger direkt förnimmelse ("med egna öron") - för formen se § 61,3
- 54 θεῖος a. 3. gudomlig, helig [θεῖον -ου τό kan i annat sammanhang betyda 'svavel'] δαιμόνιος a. 3. gudomlig, övernaturlig μοι γίγνεται (det blir för mig=) 'jag känner inom mig' - Efter γίγνεται står det i handskrifterna φωνή, en s.k. glossa, d.v.s. en förklaring till stället som någon läsare skrivit till och som avskrivare senare trott höra till originalet; jfr strax nedan
γραφή -ῆς ἡ här: anklagelseskrift, inlaga
- 55 ἐπικωμῳδέω driva med [såsom i en komedi], "vinkla" ἐκ παιδὸς ἀρξάμενον 'något som började i barnaåren'
- 56 φωνή -ῆς ἡ röst γίγνομαι här: höras, låta höra sig ἀπο-τρέπω använda, hålla borta; avråda (från ngt τινός)
- 57 προ-τρέπω driva på, tillstyrka
- 58 ἐν-αντιόομαι motsätta sig, hindra
τὰ πολιτικὰ (πράγματα) πράττειν syssla med politik
παγκάλως adv. alldeles riktigt, helt befogat
- 59 ἵστε indikativ, ej imperativ (av οἶδα)
ἐπι-χειρέω (eg. lägga handen - χεῖρ, χειρός ἡ - på/vid) försöka
- 60 ἄν + indikativ av historiskt tempus = irrealis § 126,4; 'skulle jag ha ...'
ἀπολώλη pluskvamp. av ἀπ-όλλυμι (§ 61,3)
- 61 ὠφελέω vara till nytta (ὄφελος rad 5), hjälpa ἐμαυτόν - § 51
ἄχθομαι - se ovan rad 46
- 62 τάληθή - krasis av τὰ ἀληθή
οὐ γὰρ ἔστιν ὅστις ἀνθρώπων 'ty det finns ingen enda människa som';
om ἔστιν se § 72, I, 4
σωθήσεται 'skall komma undan med livet i behåll' (av σῶζω 'rädda')
- 63 γνησίως adv. hedersamt, ärligt δια-κωλύω förhindra
παρά-νομος a. 2 lagstridig, otillåten
ἀναγκαῖόν ἐστι styr en ack. m. inf.: τὸν μαχόμενον ἰδιωτεύειν
- 65 τὸν μαχόμενον subst. fut. particip av μάχομαι - §§ 64,2 o 118,3)
τῷ ὄντι (dat. sing. neutrum av pres. particip av εἰμί) 'verkligen'
- 66 ἰδιωτεύω leva/verka privat δημοσιεύω leva/verka offentligt

DEN HOMERISKA FRÅGAN

Är Iliaden (och ev. Odysséen) ett verk av en och samma författare eller av flera?

Homeros är ett riktigt namn, ej av samma förklarande, upplysande typ som vissa mytologiska, t.ex. *Pandora* 'Allgiverskan'. En person vid namn *Homeros* har säkerligen haft något att göra med Iliaden. Han levde troligen strax före 700 f.Kr. att döma av vasfynd som återger scener från Iliaden eller Odysséen.

Homeros är den ende till namnet bekante av de sångare (*aoider*, *rhapsoder*) som inför rika föredrog episka poem. Både i Iliaden och Odysséen talas det om sådana sångare och sånger. Berättelserna traderades muntligt från generation till generation. När skrivkonsten kom i allmänt bruk är omtvistat; allmänt antas dock att det skedde någon gång mellan 800 och 700; ännu saknas oomtvistliga arkeologiska fynd som kan precisera tiden.

Varför har det betvivlats att en enda skald skulle vara upphovsman till Iliaden? Av fyra skäl:

- En del partier överensstämmer inte med andra.
- Kompositionen (dispositionen) har av somliga befunnits bristfällig och alltså antyda "flera kockar".
- I viss mån språket, som är en blandning av flera dialekter och endast ett litterärt konstspråk
- Arkeologien, som inte funnit motsvarigheter till föremål beskrivna i Iliaden men å andra sidan kunnat visa en uppenbar blandning i Iliaden av olika epoker: brons- och järnålder.

Den första texteditionen sägs ha gjorts i Peisistratos' Athen i mitten av 500-talet. Snart utgav andra städer eller enskilda personer Iliaden och Odysséen och resultatet blev sinsemellan avvikande texter. I Alexandria sökte senare lärda män, såsom Zenodotos från Efesos omkr. 300 och Aristarchos ung. 150 f. Kr. skapa reda i den sålunda vidlyftiga texttraditionen. Där fanns också några filologer som ansåg att *Homeros* författat endast Iliaden, icke Odysséen.

Den stundom alltför invektivbelastade *Homeros*-debatten började så smått redan i slutet av 1600-talet i Frankrike: en abbé d'Aubignac väckte frågan i en skrift författad 1674 men publicerad posthumt först 1715 men kom föga uppståndelse åstad. Det var genom tysken **Wolf** och hans *Prolegomena ad Homerum* ('Företal till *Homeros*' 1795) som "kriget" bröt ut.

Wolfs tre huvudargument mot uppfattningen att det skulle finnas en enda författare:

- 1) Skriften ej känd i Grekland vid dikternas tillkomst, och en enda person kunde omöjligen hålla i minnet denna stora textmassa (i Iliaden c:a 15.700 versrader, i Odysséen drygt 12.000).
- 2) Dikterna måste därför ha varit avsedda att höras, ej läsas - alltså absurt att författa dikter så långa att det inte kunde finnas åhörare till hela verket.
- 3) En undersökning av Iliaden visade bristande över-

ensstämmelser och ingen helhetskomposition - alltså flera författare.

Wolf anser att ett "samarbete" mellan Peisistratos och alexandriska lärda skapat *Homeros*.

Wolfs teser har motsagts och i allt väsentligt vederlagts. 1) har visat sig ohållbart, dels därför att ett alfabet troligen fanns i Grekland, när den sista handen lades vid dikterna, dels därför att studier av nu levande sagoberättare visar att dessa kan ur minnet återge epos av Iliadens och Odysséens längd. Även 2) kan avvisas till en del med stöd av nyssnämnda jämförande studier, som innefattar också åhörarna av muntliga berättelser idag. Mot 3) har framför allt mer litterärt sinnade protesterat - det är just uppläggningsen av verket som gjort att det levt vidare, till skillnad från många andra epos som också berättades omkr. 700 f.Kr.

Under 1800-talet accepterades Wolfs idéer i stort sett i följande form: sångerna som bildar Iliaden och Odysséen är ej ett verk av en och samma författare; dikterna är primitiva och folkliga (romantiken!). - Det har dock visat sig att dikterna bygger på en lång litterär tradition som skapat sig fina och ingalunda folkliga uttrycksmedel.

Wolfs efterföljare på 1800-talet, **analytikerna** eller separatisterna, återopade sig hela tiden på logiken; ibland blir de "överlogiska" och brister i förståelse för poesiens villkor och verkningsmedel. **Unitarierna** som hävdar att Iliaden är *Homeros*' verk hänvisade till känslan och den poetiska effekten och försvarade sin *Homeros* mot varje angrepp, hur välgrundat det än var. (Annars hade man redan under antiken noterat, såsom Horatius formulerat det i *De arte poetica* rad 359: *bonus dormitat Homerus* 'den gode *Homeros* nickar till' - *Verum operi longo fas est obrepere somnum* 'Men för ett så långt verk är det inte mer än rimligt att sömnen överfaller en'.) - Striden på 1800-talet har under 1900-talet övergått till en mer sansad diskussion.

Kännetecknande för försöken att lösa den homeriska frågan är att basen för angrepp och försvar har kommit att vidgas: nya vetenskapsgrenar har fått lämna bidrag. Den homeriska frågan har varit och är utomordentligt viktig också på det sättet att den generellt utökat litteraturvetenskaplig metodik. Med tiden har en enorm litteratur uppstått kring denna fråga, så omfattande att ingen ensam kan ha överblick. Mellan 1930 och 1970 utkom 1500 väsentliga arbeten om *Homeros*. På 1990-talet trycks var 12:e minut något om honom och hans verk!

Lättillgängliga översikter på svenska:
 Albert Wifstrand, *Homeros*
 Sture Linnér, *Homeros*
 Sven Delblanc, *Homerisk återkomst*

ΙΛΙΑΔΟΣ Β
THERSITES - KOMMENTARER

- 211 ῥ' - genom både prokope och apokope i st. f. ἄρα (ἄρ', ῥά) - då, alltså
ἔζονται (med samma stam som i svenska *sitta* och *sätta*) § 89, 67
ἐρητύω hålla tillbaka; i pass: hålla sig lugn; för formen (aor. pass. I ind. 3 pl.) se § 134, B 1
οἶδρα § 89, 67
- 212 μῶνος (ζονισκ φορμ ᾠ 132,3) = μόνος
ἀ-μετρο-επής (adjektivbildning till roten ἐπ 'tala; ord'; jfr nästa rad) som pratar omåttligt
ἐκολῶα (hapax legomenon) 'gapade/skrek/väsnades'
- 213 ἔπεα (av ἔπος -ους τό ord)- okontraherad form för ἔπη - jfr §§ 133, 1 och 37
ῥῆσιν - dat. pl. f. av ῥς, ῥή, ῥν < *σFός, lat. *suus*, 'sin'; jfr σφίσιν och σφᾶς i § 51,2
ἄ-κοσμος o-skön ἥδη = ἥδει § 85,4; se ock § 118,5 (sist)
- 214 μάψ raskt; fräckt ἀτάρ men, likväl
ἐρίζω tävla, mäta sig med; bråka med - formen eolisk § 134, B 4 (sist);
jfr Ἐρις stridens och tvedräktens gudinna, Ares' syster
- 215 οὐ, οἶ, ἐ (med accent reflexivt, enklitiskt personligt pron. 3 sg. jfr § 51, 2)
- variantformer se § 134, A 6
εἴσαιο (aor. I opt. av roten εἶδ [οἶδ, ἰδ]) 'tycktes, föreföll'
- 216 ἔμμεναι - § 134, B 7 αἵσχιστος - § 47,4
- 217 πολκός (hapax leg.) hjulbent χωλός halt
τῷ ὤμῳ κύρω - dualis § 56; ὤμος -ου ὁ skuldra (besläktat med lat. *umerus*)
- 218 κύρτος välvd, bucklig στῆθος -ους τό bröst(korg) (jfr *stetoskop*)
συν-οχωκότε (perf. part. dualis av συν-έχω; jfr §§ 4, 61, Märk 3, och 134, B, 1)
'sammanböjda' αὐτάρ dessutom, vidare ὑπερθε(ν) upptill
- 219 φοξός (hapax leg.) spetsig, toppig (?) ἔην = ῥῆν (§ 134, B, 7)
ψεδνή (hapax leg.) sliten, tunn
ἐπ-ενήνοθε 'prydde' (ironiskt; perf.-bildning – genom "attisk" reduplikation [§ 61, Märk 3] -
till stammen i ἄνθος -ους τό 'blomma'; eg. 'har slagit ut i blom där')
λάχνη -ης ἡ ull; hår, kalufs
- 220 ἔχθιστος 'förhatligast' § 47,4 ἥδε och
- 221 τῷ § 56 och 134, A 1
νεικείω (-κέω) klandra, smäda; suffixet -σκ- markerar upprepad handling
(iteration); jfr § 134, B 1
τότε αὖτε 'men den här gången, men nu' δῖος gudomlig
- 222 κεκληγώς perf. part. av κλάζω skrika, skälla λέγ' = ἔλεγε § 134, B 1
ὄνειδος -ους τό smädelse, skymf τῷ § 134, A 1
ἄρ' - se ovan rad 211
- 223 ἐκπάγλως frostigt; förskräckligt κοτέω (-ομαι) vara arg på (+ dat.)
νεμεσσωμαι vara vred (för formen jfr ovan 211 vid ἐρητύω)
ἐνί = ἐν θυμός οὐ ὁ sinne
- 224 βοάω ropa μακρά högt

Kommentarer och ordupplysningar till *Novum Testamentum Graece*

Apg 17

- 16 ἐκδέχομαι mottaga; invänta παρ-οξύνω skärpa, reta; jfr ὀξύς skarp
θεωρέω se κατ-εἶδωλος a 2 (§ 23,3) full av (av)gudabilder; κατα- 'ner' med samma funktion som i svenska "ner-lusad", "ner-skräpad"
- 17 δια-λέγομαι samtala (med ngn τινί el πρὸς τινα)
παρα-τυγχάνω råka komma
- 18 συμ-βάλλω stöta på (ngn τινί) (ἐ)θέλω vilja
σπερμο-λόγος -ου ὁ (som adj. 'fröplockande'; 'ryktesspridande') i äldre översättningar 'pratmakare', i den senaste ung. 'en som snappat upp några visdomskorn'
ξένος här adj.: främmande
κατ-αγγελεύς -έως ὁ budbärare
ἀνά-στασις -εως ἡ uppståndelse
εὐ-αγγελίζω komma med ett glatt budskap om, predika, förkunna
ἐπι-λαμβάνομαι ta avsides (ngn τινός)
- 19 ὁ Ἀρειος πάγος Areopagen (Ares' klippta) ἡγάγον § 76,2
λαλέω prata, tala om (i klass. grek. 'snacka')
διδαχή -ῆς ἡ lära
- 20 ξενίζω vara främmande; överraska
ἀκοή -ῆς ἡ något som hörts; hörsel; öra
θέλει εἶναι 'betyder; jfr latin *sibi vult* [esse]
- 21 ἐπι-θημέω bo där
εὐ-καιρέω ha gott om tid (jfr καιρός 'rätt/läglig tid')

Joh 19

- 14 παρασκευή -ῆς ἡ förberedelse; här: förberedelsedag
πάσχα τό (oböjl.) påsk ἔκτος sjätte (§ 49)
ἰδε (jfr § 76,1) – används stelnat (även vid tilltal till flera) 'se här (är)'
- 15 κραυγάζω skälla; gapa, skrika
ἄρον 'lyft bort honom', 'bort med honom' (§§ 75,2 och 89,8);
genom analogi med andra verb som börjar på α och som i aoristus indikativ (genom augment) börjar på η men i övriga former på α införs denna växling även i aoristus av αἶρω - alla former borde ha börjat på η (§15, 4)
σταυρώω slå ned en påle, förse med palissad; korsfästa; σταυρώσω §§ 75,1 och 114,b
εἰ μὴ (såsom lat. *nisi* eg. 'om inte') 'utom'
- 17 παρα-λαμβάνω ta/föra iväg βαστάζω lyfta; bära
σταυρός-ου ὁ påle, palissad; kors
κρανίον -ου τό skalle; genitiven är explikativ på samma sätt som t.ex. i svenska *Stockholms stad* (i stället för namnet som apposition: *staden Stockholm*); 'en plats som kallas Skallen'
'Εβραϊστί 'på hebreiska'
- 18 ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν 'här och där'; 'på ömse sidor'
μέσος a. 3 mellerst, i mitten
- 19 τίτλος -ου ὁ (fr. lat. *titulus*) titel; skylt; anslag
- 20 ἀνα-γινώσκω läsa
ἐγγύς adv. nära (ngt τινός) ὅπου - korrelerat ὁ τόπος
- 21 ὅτι 'det som', 'vad'

Kommentarer och ordlista till Herodotos, III, 118-119

INLEDNING

Herodotos från Halikarnassos (c:a 490 - c:a 425 f.Kr.) ville skildra perserkrigen (med slagen vid Marathon, Thermopyle och Salamis). För att ge en bakgrund gick han långt tillbaka i tiden, och för att samla material reste han också vida ikring, bl.a. till Egypten (där han ganska kritiklöst anammade prästernas historier) och till Magna Graecia, d.v.s. Syditalien (där han f.övr. dog).

Hans historia växte så ut till en dåtida världshistoria. Denna indelade alexandrinska lärde i nio böcker; på var och en av dessa satte de en musas namn; Thalia - *Θάλεια* - heter t. ex. den tredje boken. Ett ännu större bevis på hur högt Herodotos har skattats är hedersnamnet han själv fått: historieskrivningens fader.

Herodotos' stil står relativt nära talspråket, och det märks tydligt att han (liksom andra antika författare) skriver för att hans text skall höras, ej läsas tyst.

Herodotos skriver på joniska, och den form som handskrifterna har bevarat hans verk i är arkaiserande, d.v.s. med ålderdomliga drag från Homeros. § 132. 3 (s. 161) tar upp några viktiga skillnader mellan (Herodotos') joniska och attiska. Härutöver kan nämnas ytterligare några saker (siffror hänvisar till rad i textutdraget):

Kontraktion uteblir ofta, bl.a. i

8 *δοκέων* (att. *δοκῶν* § 65, 2), *σφέας* (att. *σφᾶς* § 51,2; se även nedan) och *ψεύδεια* (att. *ψεύδη* § 37, A); 9 *ποιέει* (att. *ποιεῖ*); 13 *ἔωσι* (att. *ῶσι* § 72, I); 27 *εἶλεο* (<-ε-σο § 63 not 7, att. *εἶλου*); 33 *παραιτέετο*.

Om kontraktion eller krasis (§ 9) inträffar finns följande avvikelser från attiska:

20 *ποιεῦσα* (i st.f. *ποιούσα* < *ποιέουσα*), *τῷυτό* (i st.f. *τάνυτό* < *τὸ αὐτό* 'detsamma').

Böjningen av substantiv på -εύς (§ 42) är normaliserad så att genitiv sing. slutar på -έος: *βασιλέος* 19. Likaså har subst. av typen *πόλις* genomfört en böjningsstam på -ι.

Pronomina:

2. pers. sing. dat. 23 *τοί* (att. *σοί*).

3. pers. (el. reflexivt) sing. dat. *οἷ* eller vanligen enklitiskt *οἶ* (§ 51,2), ack. *μιν*.

3. pers. (el. reflexivt) plur. gen. *σφέων*, dat. *σφί* (*σφίσι*), ack. *σφέας* (§ 51,2).

Som relativpronomen kan användas de former av bestämda artikeln som börjar på τ (*τοῦτον τὸν παραιτέετο* 33).

Verb:

För att utmärka upprepad handling (i förfluten tid) finns ett särskilt iterativsuffix, -σκ-ον (-όμην) (alltid imperfektböjning). Obs! augment saknas vid verb med sådant suffix: 19 f *κλαίεσκε ἄν καὶ ὀδυρέσκετο*, stundom även annars, t.ex. vid verb som börjar på *αι, ει, ευ, οι*: *παραιτέετο* 33. (Jfr § 134, B, 1 s. 163.)

Ordförklaringar

- 1 *μάγος-ου* ὁ mager (medisk präst); senare: spåman, trollkarl; jfr *magi*, *magiker*
ἐπ-αν-ίστημι ställa upp emot; M. *ἐπανίσταμαι* (aor. *ἐπανεστην* §§ 78 och 33,3) ställa sig upp emot, göra uppror (mot ngn *τινί*)
 Genitiven *τῶν ... ἀνδρῶν* partitiv bestämning till *ἕνα* ' (Intafrenes) som var en av ...' *αὐτῶν* talspråklig upprepning av gen. *τῶν ... ἀνδρῶν* - översätts ej
Ἰνταφρένης -φρένεος -φρένει -φρένεα

- 2 κατα-λαμβάνω (tema § 68, nr 17 s. 64) gripa; här opersonligt: det händer (med ack. m. inf. Ἰνταφρένεα ... ἀποθανεῖν)
ὑβρίζω (ὑβρίσω - att. ὑβριῶ -, ὑβρισα) vara övermodig (över ngt τί) αὐτίκα genast
ἐπανάστασις -στάσεως (jon. -στάσιος) ἡ uppror
- 3 ἐθέλω el. θέλω vilja
Prepositionen/prefixet *ενς > ἐς jon. utan ersättningsförlängning; i att.> εἰς; jfr §§ 6 och 15,5.
βασιλῆϊα -ῖων τά (substantiverat adj.) kungligt palats (Obs! -ῆϊα trestavigt, att. -εῖα; jfr § 7, 1 b)
ἐσ-έρχομαι (tema § 89, nr 49 s. 85) χρηματίζομαι (M.) göra affärer (med ngn τινί)
βασιλέϊ med diäres, d.v.s. två på varandra följande vokaler läses var för sig och bildar ej diftong
καὶ γὰρ δὴ καὶ 'ty det var faktiskt så att'
- 4 οὕτω(ς) εἶχε - se gram. s. 126 upptill; styr här ack. m. inf. ἔσοδον εἶναι
τοῖσι plur. dat. § 24, s. 21 och § 132, 3 (mitten) s. 161 ἔσ-οδος -ου ἡ tillträde
βασιλέα (utan bestämd artikel!) § 93,4 a (s. 106)
- 5 ἄνευ prep. m. gen. utan ἥν (jon. = ἐάν < εἰ ἄν) om
τυγχάνω § 118,4,a (s. 141)
μίσγω blanda; M. μίσγομαι blanda sig; vara tillsammans med (ngn τινί)
ὦν jon. = οὖν
- 6 δικαιόω anse rätt οἱ - se inledningen s. 12, pronomina
ἐσ-αγγέλλω (-αγγελῶ, -ήγγειλα) anmäla, meddela ngns ankomst
εἶναι + partitiv genitiv: (vara en del av =) tillhöra
ἔσ-ειμι § 72, IV (s. 71)
- 7 πυλ-ουρός -οῦ ὁ portvakt (att. πυλωρός); pylorus i läkarspråk 'nedre magmun';
helicobacter pylori heter den rel. nyupptäckta bakterie som orsakar de flesta magsår
ἀγγελιηφόρος -ου ὁ (med jon. η efter ι; att. α) (ung.) kammartjänare (med uppgift att frambära
meddelanden och anmäla besök)
περι-οράω (tema § 89, nr 94) se (sig) omkring; se förbi, förbise, tillåta -
περιώρων < -αον (imperf. - § 65,2 s. 59). Den ursprungliga imperfektformen ἐώρων (Pontén s. 61,
kommentar till 25,15, el. § 60, 2, s. 53) kom i jon. att uppfattas som dubbelt augmenterad och
förenklades till ὤρων.
φάμενοι (pres. part. M. av φημί) = att. φάντες (pres. Part. A. § 72, II)
- 8 σφέας - se inledn., pronomina ψευδος -ους (jon. -εος) τό lögn
- 9 σπάω dra ἀκινάκης -ου ὁ kort svärd, dolk
ἀπο-τάμνω (= att. -τέμνω tema § 68, nr 14 s. 64) skära av
οὖς ὠτός τό (§ 29,B,4 s. 25 nederst) öra
- 10 ῥίς ῥινός ἡ (oftast plur.) näsa
ἀν-εἶρω (aor. I -εῖρα) knyta, hänga fast (vid ngt περί τι)
χαλινός -οῦ ὁ tygel
ἀνχρήν -ένος ὁ hals - Innebörden är att I. vid hästens tygel band fast det han skurit av och sedan (tog
loss den och) knöt den om halsen på de två männen
- 11 ἀπ-ῆκε § 77,2 s. 80; ἀφ-ίημι kasta, driva, skicka iväg; släppa fri (jon. ἀπ-ίημι på grund av svag
aspiration - psílosis - § 132,3 s. 161)
- 12 δεικνύω = δείκνυμι visa ἐωντούς jon. = att. ἐαυτούς
δι' ἥν (eg. på grund varav, här hellre:) till att
πεπονθότες εἶησαν perf. (II) opt. A. av verb nr 98 § 89 s. 100
- 13 ἀρρωδέω (ursprungligare än att. ὀρρωδέω) ängslas, frukta
μῆ § 125,5 s. 150 nederst
κοινὸς λόγος (gemensamt ord =) överenskommelse
οἱ ἕξ de sex (alltså de som hjälpt Darius vid revolten)
πεπονηκότες ἔωσι perf. konj. (ἔωσι - se inledn., kontraktion)

- 14 ἀπο-πειράομαι försöka, pröva, utforska (m. gen. enl. § 99,4,b s. 114 nedtill)
γνώμη -ης ἡ tanke, sinnelag, mening – Underförstå ἐκάστου
συνέπαινος a. 2 införstådd, i maskopi (med ngt τινί)
- 15 τὸ πεπονημένον = lat. *illud factum* 'denna gärning'
ἐπεί-τε = ἐπειδὴ
ἐκ-μανθάνω (tema § 89, nr 84 s. 98) lära sig ordentligt, få klart besked - ὥς att
κείνοισι = ἐκείνοις εἴη πεπονηκώς - subj. 'han' (Intafrenes)
- 16 αὐτόν § 50 B näst sista stycket, s. 44
- 18 οἱ οἰκῆιοι (lat. *familia*) de som hör till hushållet, bor i samma hus
ἐλπίς ἐλπίδος ἡ normalt: (för)hopp(ning), här: aning, skäl att tro;
ἐλπίδας ἔχειν styr ack. m. inf. μιν ἐπιβουλεύειν
συγ-γενής (böjs som σαφής § 38 men utan kontraktion hos Herodotos; jfr § 37) subst. adj. släkting
μιν och οἱ (i nästa rad) - se inledn., pronomina ἐπι-βουλεύω planera
ἔδησε τὴν ἐπὶ θανάτῳ - Den bestämda artikeln τὴν saknar ett substantiv som huvudord. Underförstå
δέσιν (av δέσις -εως ἡ band; fängelse) bildat till stammen i ἔδησε. Översatt: 'satte dem i fängelset för
dödsdömda'
- 19 φοιταῖα gå fram och tillbaka; ideligen komma
κλαίω klaga - om suffixet -σκ- se inledn., verb
- 20 partikeln ἄν står här pleonastiskt (överflödigt) för att även den uttrycka upprepade handling
ὀδύρομαι (M.) jämsa sig
πείθω här: förmå, få (med ack. m. inf.)
- 21 ἔλεγε 'han lät hälsa'
δίδοι = att. δίδωσι
- 22 τὸν - relativpron.
βούλει - se § 63, not 5 βουλεύομαι (M.) överlägga för sig själv
- 23 ὑπο-κρίνομαι = ἀπο-κρίνομαι
- 24 ἀδελφεός -οῦ ὁ jon. = att. ἀδελφός (För ordbildningen se § 138, II, 2, tredje stycket.)
- 25 πυθάνομαι fråga; erfara, få veta θωμάσας = θαυμάσας
πέμψας <ἄγγελον> ἡγόρευε - § 89, nr 2
- 26 εἰρωτάω (i jon. med ersättningsförlängning av första stavelsen för ett efter ρ försvunnet digamma
- § 132,3) = att. ἐρωτάω (utan ersättningsförlängning)
τίνα (Obs! accenten § 54,1 och 3 s. 47) ἔχουσα γνώμην 'med vilken tanke' (§ 118,9 s. 144)
- 27 ἐγ-κατα-λείπω (tema § 89, nr 82) lämna åt sidan, utelämna
εἶλεο - inledn. kontraktion περί-ειμι vara kvar (i livet), överleva
ἄλλοτριος a. 3 en annan tillhörig; främmande
- 28 ἦσσαν jon. = att. ἦττον - se § 14,5 och κακός § 47,5 s. 40 nedtill
κεχαρισμένος (perf. part. M./P. av χαρίζομαι) älskad, kär
ἀμείβομαι (M.) poetiskt = ἀποκρίνομαι
- 29 τοῖσδε <μύθοις> 'med dessa ord; så här'
ἄν γένοιτο, εἰ ἐθέλοι § 126,3 s. 152
- 30 ἀπο-βάλλω (tema § 89, nr 22) kasta bort; förlora
χράομαι (att. med långt α efter ρ) = jon. (χρήομαι § 7, 2 >) χρέωμαι använda (+ dat.);
χρεωμένη kan lämpligen översättas med 'med'
- 33 ἀπῆκε - se ovan rad 11 τὸν - relativt pron.
παρ-αιτέομαι utbe sig, be om, begära
- 34 πρέσβυς gammal
ἡσθεῖς av ἥδομαι (tema § 89, nr 56) glädja sig, uppskatta (+ dat.)
- 35 εἰρημένω - § 89, nr 2 ἀπολώλεε pluskvampf. II av ἀπ-όλλυμι 'var död'